

alteració local i moderna).² Fr. ant. *peluchier* «s'éplucher (les oiseaux)», «éplucher, nettoyer», «becqueter, picoter» [S. XIII], avui encara conservat així en bastants parlars i en d'altres reduït a *plucher*; sembla haver-hi ja algun cas dialectal bastant antic d'aquesta síncope, i en particular el postverbal *pluc* «butín», «épluchure», en Villon i en algun text picard; en tot cas *soi espeluchier, -quier* apareix també en el S. XIII per a «se débarrasser de la vermine et des ordures (des animaux)», d'on el fr. mod. *éplucher*. L'it. *piluccare* «spiccar l'uva, chicco per chicco», «portar via il mangiare a pezzetti» és també una constant de la llengua des dels orígens, i amplament arrelat en tots els dialectes de l'Alta Itàlia, Toscana i almenys fins a les Marques adriàtiques i eslovenes;³ ja l'usava Dante: el golarfe Bonagiunta de Lucca, condemnat a migrar-se de fam «Mormorava --- ov' el sentia la piaga / della giustizia che sì li *pilucca*» («li consume a poco a poco» explica Scartazzini), *Purgatorio* XXIV, 39. Reto-romànic *pluccar*.

En germànic, encara que no pertot ens consti des d'antic, apareix en la major part de les llengües: anglosaxó *pluccian* «pull, drag, snatch», angl. *pluck* «pull off, pick» parlant de flors, plomes o pèls (de vegades també 'estirar, remolcar', *pluck up one's heart, spirits*, 'repandre coratge'), neerl. mj. i mod. *plukken*, b.-al. mj. i mod. *plücken*, a.-al. mj. i mod. *pflücken* 'collir, abastar', 'plomar (una gallina)', esc. ant. i danès *plukka* 'arrabassar', 'plomar (un ocell)', suec *plocka*. A desgrat d'aquesta gran difusió germànica, bastants germanistes s'inclinaren a creure que en germànic era un manlleu del romànic.

Entre ells l'eminent Kluge. Impressionats per tres o quatre arguments: a) ell creia que en germànic el mot no passava al Sud del mitteldeutsch (*pflücken*), argument destruït per Jud, en assenyalar-lo en formes ben autòctones en una munió de parlars alamànics (*VRom.* VIII, 1943, 88-89);⁴ b) els mots germànics genuïns i de nissaga indoeuropea difícilment poden començar per *p-* (> a.-al. *pf-*); c) l'autoritat de Diez i dels romanistes els feia creure que hi havia en romànic una etimologia sòlida a base d'un derivat del ll. *pĪLUS* 'pèl'; d) la morfologia de les formes germàniques és vària i una mica complicada: en unes quantes de les formes no hi ha terminació tipus -*JAN* sinó potser -*ŃN* o cosa semblant (d'on metafonia aperient de la tònica u en o: hi ha variants *plokka* esc. ant., *plocken* neerl. mj., *plocian* ags.).

Ja fa prop de quaranta anys que em sentia escèptic de la forma com els lingüistes miraven aquest problema, i vaig publicar llavors una noteta que almenys tenia el mèrit d'un crit d'alarma; a propòsit de l'etimologia del tipus celto-romànic del cat. ant. *bacallar* (cf. ací en l'article *BATXILLER*, vol. I, 735a-739ss.), *BAKKALLAROS, escrivia: «Hay otra palabra a la que se ha supuesto un substrato en -L-, y no en -LL- como rabría debido hacerse, por no tener en cuenta la forma hispánica: oc. *pelucar*, fr. *éplucher*, al. *pflücken*, para a cual puede verse la obra de Gamillscheg; pero el :at. *pellucar* postula *PĪLLŪCCĀRE: también aquí hay

una -cc- en el vocablo. ¿Mera coincidencia?» (*RPhil. Cal.* I, 1947, 33, n. 22).

Jo anava, es veu, contra corrent, car els col·legues estrangers, tot i els dubtes amb què els millors havien primer acompanyat la idea de Diez, els anaven esborrant cada cop més; M-Lübke en el primer *REW* (6506) digué que una derivació de *PILUS* no és innatural formalment («liegt formell nahe»), «però el sufix queda sense explicació i restaria a fonamentar l'especial significat»; mentre que en l'edició de les seves velleses va fer taula rasa d'aqueixes assenyades reserves; Bloch: «d'origine obscure --- *PILUCARE convient au sens mais le suffixe en est sans autre exemple; it., prov., cat. --- même type mais pas plus clairs; all. *pflücken*, angl. *pluck*, de la même famille, et probablement d'origine romane»; Wartburg en l'edició pòstuma li ha esborrat d'un cop de ploma aquesta reserva, i ara diu «--- *pluck* d'origine romane». Wartburg degué llegir la meua nota escèptica, car intenta replicar-hi (sense citar-me, segons el sistema que aplicava sistemàticament a Jud i a mi), amb les seves notes 15 i 18.

Molt més moderadament el meu mestre m'escribí el 1949 sobre la meua nota (dos mots solament, car els metges amb raó ja només li concedien dos anys de vida): «en regard de *velu* < *VILLUTU*, je doute un peu de *PILUCARE* (> francès *éplucher*, cf. aussi rétorom. *valiud* mais *pluccar*)» (amb doble subratllat en les lletres que aquí destaco amb cursiva o rodó). És probable que tots dos tinguéssim part de veritat, i al capdavant jo em limitava a donar un toc d'atenció. El fet és que la -LL- estava comprovada no sols pel català sinó per l'únic dels parlars gallo-romànics que distingeixen la -LL- de la -L- simple: el gascò, on aquella es torna -r- i la -L- simple resta -l-.

En efecte el bearnès diu *perucà* «becqueter, picoter», «la personne qui *peruque* prend brin par brin, miette par miette; *perucà u arrasim*: choisir dans une grappe de raisin grain par grain», *peruc*: «becquée, ce que l'oiseau enlève en picotant; brin de chose à manger», *perucade* «action de becqueter, de picoter», *perucadou, parucayre* «qui becquète, qui picote», *peruqueyà* fréquentatif de *perucà*, i el diminutiu *pericou* «petit brin de chose à manger» (amb la dissimilació *ü-ú* > *i-ú* que és coneguda com a sistemàtica en gascò, en els mots tradicionals i antics, i per tant corrobora l'antiguitat de tot això). Així, segons el ben treballat i antic dicc. bearnès de Lespy-Raymond. Però no sols bearnès.

Veritablement: retrobem *perucà, peruqueyà* «picoter, choisir grain par grain», en la *Flabüto gascouno* de J. Noulens (1897), que correspon a Condom (NE. del Gers) i Agén (Lot-et-Gar.), i el mateix Lespy reporta *u mèllou perucant lou fruu* «un merle picotant le fruit au haut d'un cerisier» de textos d'Orthés, que ja és prop de Baiona. A la Vall d'Aran el mot es troba en decadència (desconegut a la part baixa i cap a Vielha) i per això ja no el vaig poder incloure en el *Vocab. Ar.*; però després vaig recollir el derivat *esperüká* 'fer a molles un tros de pa' a Vilamòs (1932) i el mateix *perüká* 'pellucar (els pollets)' a la part alta (Gessa,